

Vondst van Jan-van-gent in het Middelstumberbos

Albert-Erik de Winter

Op 13 november 2007 deed Karel Lanting tijdens een rondwandeling door het Middelstumberbos een niet alledaagse vondst. Aan de noordkant van het bos ontdekte hij in het struweel een dode adulte Jan-van-gent waarvan hij bijgevoegde foto heeft gemaakt. Gezien de conditie waarin deze vogel verkeerde, kan worden gesteld dat het dier slechts enkele dagen dood was. De vogel was sterk vermagerd en had aan het rechteroog een bloeding, veroorzaakt door een stuk riet dat, zoals op de foto is te zien, nog deels uit het oog stak. Vermoedelijk heeft de vogel deze verwonding in de directe omgeving van de vindplaats opgelopen en is aan de gevolgen hiervan overleden. De vondst van de Jan-van-gent bij Middelstum is gedaan op twaalf kilometer afstand van de Waddenkust en meer dan 22 kilometer van de Noordzee, het gebied waar de soort normaliter voorkomt. Naar aanleiding van deze vondst wordt de nieuwsgierigheid gewekt en rijst de vraag hoe bijzonder een dergelijke vondst in het binnenland nou eigenlijk is.

Korte karakteristiek van de Jan-van-gent

De Jan-van-gent *Morus bassanus* is een grote zeevogel die behoort tot de orde van de pelikaanachtigen Pelecaniformes. De vogel heeft een spanwijdte van circa 180 cm met lange, smalle vleugels en een sigaarvormige romp. Volwassen vogels zijn door hun kleur en tekening onmiskenbaar, juveniele exemplaren kunnen worden verward met de grotere soorten pijlstormvogels, maar zijn vooral herkenbaar aan hun karakteristieke vliegwijze. De Jan-van-gent is een vogel van de Noord-Atlantische Oceaan waar de soort broedt in grote kolonies op rotskusten. De

Europese broedpopulatie bedraagt circa 310.000 broedparen. De dichtstbijzijnde broedkolonie bevindt zich op het Duitse eiland Helgoland (ongeveer 100 km uit de Groningse kust), waar de soort sinds 1991 als broedvogel voorkomt (BirdLife International 2004). In het najaar trekken veel Jan-van-genten in zuidelijke richting om bij de Middellandse Zee en langs de Afrikaanse westkust te overwinteren. Een klein aantal vogels, voornamelijk volwassen exemplaren, blijft jaarrond in de West-Europese zeeën waardoor Jan-van-genten vrijwel het hele jaar langs de Nederlandse kust kunnen worden gezien. De soort wordt hier vooral gezien langs de Noordzeekust van Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland en in de westelijke Waddenzee. Uit een snelle scan van het waarnemingenarchief op de website van Avifauna Groningen blijkt dat het gros van alle Groningse waarnemingen wordt gedaan vanaf de eilanden Rottumeroog en Rottumerplaat. Daarnaast is een kleiner aantal waarnemingen van levende vogels bekend uit de Eemshaven en Lauwersoog.

Binnenlandwaarnemingen in Nederland

Buiten de Noordzeekust en de Wadden om

FOTO: KAREL LANTING

Jan-van-gent – Middelstum – 13 november 2007

worden in een bredere kuststrook zo nu en dan (vaak tijdens of na krachtige stormen) Jan-van-genten gezien in het IJsselmeer-gebied, bij Ooster- en Westerschelde, de Grevelingen en de Haringvliet. Verder landinwaarts zijn waarnemingen uiterst zeldzaam. Toch zijn er enkele geval bekend van overvliegende vogels zoals bij 's-Hertogenbosch (11 september 2001), Houten (15 augustus 2003) en Deventer (29 maart 2005) (bron: waarneming.nl). In het binnenland blijven dergelijke waarnemingen zeer bijzonder. Opmerkelijk is verder de vondst van een dood adult exemplaar dat op 28 maart 2008 in een weiland bij Uden in Noordoost-Brabant is gevonden. Uit oude waarnemingsgegevens blijkt dat ook in Friesland dergelijke vondsten van verzwakte en dode vogels bekend zijn. In de periode 1940-1973 zijn verspreid over Friesland tien van dergelijke meldingen bekend. Deze vondsten zijn voornamelijk gedaan na krachtige noordwesterstormen bij plaatsen als Sneek, Bolsward, Rensumageest en Suameer (Stichting Avifauna van Friesland 1976).

Weersomstandigheden november 2007

November 2007 was wat betreft weer een

vrij rustige maand. Alleen op 9 november stond langs de kust een stormachtige wind (kracht 8 Bft.). Boven de Noordzee was sprake van een noordwesterstorm, die in combinatie met springtij hoge waterstanden tot gevolg had. Er werd dijkbewaking ingesteld en diverse stormvloedkeringen werden gesloten. Langs de Groningse kust zijn in deze dagen extreem veel meldingen gedaan van vogels die normaliter op volle zee voorkomen zoals IJseend, Zwarte Zee-eend, Grote en Middelste Jager, Grote Burgemeester, Kleine Alk en Stormvogeltje. Opvallende binnenlandwaarnemingen werden onder meer gedaan boven de stad Groningen en Hoogkerk waar een Middelste Jager werd gezien.

Waarnemingen Groningen

Afgezien van enkele kustwaarnemingen zijn binnenlandwaarnemingen van Jan-van-gent in de provincie Groningen zeldzaam. Een van de weinige waarnemingen betreft in dit verband de vogel die op 31 juli en 1 augustus 2000 werd gezien bij het Jaap Deensgat in het Lauwersmeergebied. Daarnaast zijn enkele oudere binnenlandwaarnemingen bekend van verzwakte vogels. Zo werd op

23 augustus 1980 een juveniele vogel met een spons om zijn snavel gevonden in een korenakker bij Ten Boer en is op 13 april 1982 een verzwakte vogel gemeld uit het Lauwersmeergebied (Boekema et al. 1983). Voor zover bekend zijn dit de enige binnenlandwaarnemingen van Jan-van-gent in de provincie Groningen. Gesteld kan worden dat vondsten (en waarnemingen) van Jan-van-gent in het binnenland van onze provincie dan ook zeldzaam zijn. Gezien het verhoudingsgewijs grote aantal meldingen uit Friesland is het daarentegen niet uitgesloten dat ook in Groningen vaker dode of verzwakte vogels gevonden zijn, die nooit zijn aangemeld of geregistreerd. Veel vogels zullen het wellicht niet geweest zijn. Feit is wel dat ook de Jan-van-gent van 13 november 2007 bij Middelstum bijna tot de categorie nooit gemelde vogels had behoord en voorgoed in de vergetelheid was geraakt.

Dankwoord

Dank gaat uit naar Karel Lanting voor het beschikbaar stellen van de foto's en het doen van zijn verhaal. Nog niet zo lang

geleden kwam deze vondst tijdens een praatje over vogels ter sprake. Na wat zoekwerk konden zelfs nog enkele foto's worden overlegd.

Literatuur

- BirdLife International 2004. Birds in the European Union: a status assessment. Wageningen, The Netherlands: BirdLife International.*
- Boekema, E.J., P. Glas & J.B. Hulscher 1983. De vogels van de provincie Groningen. Groningen.*
- Stichting Avifauna van Friesland. Vogels in Friesland - deel 1. Avifaunistisch overzicht van de op het vasteland van Friesland voorkomende vogelsoorten. Leeuwarden 1976.*
- Websites: www.avifaunagroningen.nl, www.waarneming.nl.

Albert-Erik de Winter

Talmaweg 23
9981 CW Uithuizen
E-mail: aedewinter@hotmail.com

Restaurette

Schierzicht

Haven 8a - Lauwersoog
Tel. 0591-349200 - Fax 0591-349443

KOFFIEDRINKEN

(2e kopje gratis!)

en tegelijk het
laatste vogelnieuws lezen in het

V OGEL- LOGBOEK

In het vogellogboek kunt u uw leuke waarnemingen bijschrijven. Tevens kunt u lezen of er nog iets leuk is door een collega-vogelaar.

Op deze manier blijft elke vogelaar op de hoogte van

Het laatste vogelnieuws